LIMBĂ ŞI LITERATURĂ

UNELE PROBLEME ALE STUDIERII LIMBII LITERARE ÎN LUMINA ULTIMELOR LUCRĂRI ALE LINGVIŞTILOR SOVIETICI

DE

B. CAZACU

Lucrările lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică au pus bazele marxiste ale ştiinţei limbii. Ele au deschis noi perspective în domeniul cercetării limbii, sub diversele ei aspecte, şi au adus o reformă fundamentală în programul disciplinelor lingvistice din învăţământ.

Lingviştii sovietici, având ca îndreptar învăţătura lui I. V. Stalin despre limbă, au trecut, în mod creator, la prelucrarea tezelor staliniste, aplicându-le în cercetările lor.

Un domeniu căruia i s'a acordat o atenţie deosebită, după apariţia lucrărilor lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, a fost acela al *studierii limbii literare*. Interesând în egală măsură atât pe lingvişti, cât şi pe criticii literari, problemele limbii literare au constituit obiectul a numeroase articole (apărute în diverse reviste de specialitate ca: « Voprosî iazîkoznaniia », « Izvestiia Academii Nauc SSSR », « Russkii iazîk v şkole », « Literatura v şkole » ş.a.), precum şi a unor studii aparte (amintim aici: lucrarea lui A. I. Efimov « Despre studierea limbii operelor artistice », Moscova, 1952, studiul lui B. V. Tomaşevski « Limba şi stilul », Leningrad, 1952). Academia de Ştiinţe a U.R.S.S. a publicat, în continuare, două volume din seria « Materiale şi cercetări în domeniul istoriei limbii ruse literare » (t. II, Moscova, 1951; t. III, Moscova, 1953), precum şi un volum: « Problemele ştiinţei literare sovietice în lumina lucrărilor ui I. V. Stalin », Moscova, 1951 (tradus recent în limba română), cu rapoartele ţinute în sesiunea ştiinţifică a Institutului de literatură mondială « A. M. Gorki » şi a Institutului de literatură rusă, între 15 şi 19 mai 1951, la Moscova. Precizări preţioase în legătură cu problemele studiului limbii literare aduc în special rap[illegible] (« Problemele esenţiale ale ştiinţei

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

literare sovietice ») şi B. V. Tomaşevski (« Limba şi literatura »). De asemenea, prof. A. N. Gvozdev a publicat un volum de « Studii asupra stilisticii limbii ruse », Moscova, 1952, în care se discută unele probleme referitoare şi la limba literară (vezi şi recenzia lui V. V. Vinogradov din «Voprosî iazîkoznaniia» nr. 6, 1952, p. 136 şi urm.).

Deşi unele dintre rezultatele la care s'a ajuns constituie încă obiectul unor discuţii, totuşi, graţie activităţii învăţaţilor sovietici, studiul limbii literare — ca parte integrantă a ştiinţei marxiste despre limbă — îşi delimitează încetul cu încetul domeniul şi îşi precizează metodele de cercetare.

Problemele studiului limbii literare, desbătute de lingviştii sovietici, sunt numeroase şi variate (de exemplu: problema raporturilor dintre limba literară şi celelelate varietăţi ale limbii naţionale unice, problema normelor limbii literare, problema stilurilor limbii literare şi a stilului individual al scriitorului, problema delimitării noţiunilor de limbă literară şi de limbă a literaturii artistice, problema contribuţiei scriitorilor la desvoltarea limbii literare ş.a.). În cadrul restrâns al unui articol de revistă, ele nu pot fi cuprinse în întregime şi înfăţişate sub toate aspectele. Ne vom mărgini, aşa dar, să prezentăm câteva dintre ele — oprindu-ne mai ales asupra acelora care interesează mai îndeaproape pe istoricii limbii literare — încercând să le ilustrăm cu exemple din domeniul limbii române literare.

★

Se cuvine să definim mai întâi noţiunea de « limbă literară » aşa cum e folosită în lingvistica sovietică. Spre deosebire de accepţiunea restrânsă pe care o avea noţiunea de « limbă literară » în trecut în lingvistica noastră — « limba literară » fiind aproape identificată cu « limba operelor literaturii artistice » — în lingvistica sovietică noţiunii de limbă literară i se dă un înţeles mult mai larg. Limba literară reprezintă un aspect al limbii naţionale unice, caracterizat prin existenţa unui sistem de norme care îi conferă o anumită stabilitate şi unitate; între celelalte varietăţi ale limbii naţionale unice, limba literară joacă un rol de frunte, fiind mijlocul de comunicare a celor mai de seamă manifestări culturale: ea este limba literaturii artistice, a ştiinţei, a presei, a vieţii politice, a diferitelor instituţii (teatru, şcoală etc.), ea este, într'un cuvânt, limba care se consacră prin existenţa unei tradiţii culturale şi care se consolidează, pe zi ce trece, mai ales prin scris. « Limba literară — arată B. V. Tomaşevski — este o limbă model, prelucrată, care reprezintă o sintetizare a posibilităţilor de exprimare a limbii întregului popor »[1].

Din precizările de mai sus, se poate constata cât de largă e noţiunea de limbă literară şi cât de variate sunt funcţiunile pe care le îndeplineşte această varietate a limbii naţionale în viaţa colectivităţii. Multiplicitatea şi varietatea

[1] B. V. Tomaşevski, Limba şi literatura, în Problemele ştiinţei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin despre lingvistică. Bucureşti, 1952, p. 235.

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

funcţiunilor limbii literare explică atât varietatea stilurilor ei (dintre care mai specifice sunt: stilul literaturii artistice, stilul ştiinţific, stilul publicistic, stilul actelor oficiale), cât şi bogăţia ei în privinţa lexicului, a formelor şi a construcţiilor gramaticale.

« Limba literară, ajungând la o înaltă treaptă de desvoltare — subliniază Acad. V. V. Vinogradov — reprezintă un sistem ramificat de stiluri corelative, legate între ele »[1]. Stilurile limbii literare reprezintă de fapt varietăţi funcţionale ale limbii literare. Aceste diverse aspecte ale limbii literare nu coincid, dar nici nu se exclud, în sensul că nu există între ele limite de netrecut.

Nu trebuie să identificăm noţiunea de « limbă literară » cu noţiunea de « limbă a literaturii artistice »; limba operelor din literatura artistică nu coincide cu limba literară: « desigur, limba literară, cu regulile sale stricte, rămâne baza oricărei opere literare, dar scriitorul depăşeşte, în mod constant, limitele strîmte ale limbii literare »[2].

Un scriitor poate face apel, în creaţia sa artistică, la graiurile populare, la jargoane, la fondul limbii vechi (M. Sadoveanu, de pildă, poate utiliza, în romanele sale istorice, o serie de termeni arhaici care nu mai au circulaţie în limba literară comună) pentru a înfăţişa realitatea cât mai exact, mai expresiv, în ce are ea mai tipic. În acest sens, deci, scriitorul depăşeşte cadrul strîmt al limbii literare. Însă libertatea scriitorului are şi ea anumite limite: acesta nu poate renunţa « într'o măsură mai mare la structura, la bazele limbii comune ale întregului popor, la structura gramaticală şi la fondul principal de cuvinte, deoarece astfel încetează de a fi pe înţelesul tuturor »[3]. În procesul de creare a operelor literare, limba reprezintă materialul literaturii. « Limba — spunea Gorki — este elementul prim al literaturii, instrumentul ei principal, şi împreună cu faptele şi fenomenele vieţii constituie materialul literaturii ». Desvoltarea limbii literare e în strânsă legătură cu desvoltarea literaturii.

Istoricul limbii literare care încearcă să definească limba literară în diversele etape ale evoluţiei ei ajunge la concluzia că această noţiune **nu** poate avea un conţinut imuabil. Faptul este explicabil, fiind vorba de o categorie istorică.

Conţinutul noţiunii de limbă literară se lărgeşte şi se îmbogăţeşte, pe măsură ce urmărim diversele etape ale desvoltării limbii literare, ca o consecinţă a faptului că limba literară capătă *noi funcţiuni.*

---

[1] V. V. Vinogradov, Însemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin pentru desvoltarea lingvisticii sovietice, în Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin, Bucureşti, 1953, p. 28.

[2] B. V. Tomaşevski, Limba şi stilul, Leningrad, 1952, p. 24. Cf. şi V. Levin, Despre limba literaturii, în Probleme de literatură şi artă, an. VI (1953), nr. 2, p. 24: « . . .când spunem că literatura artistică reprezintă expresia cea mai desăvârşită a normelor limbii literare, aceasta nu înseamnă că materialul lingvistic al operelor literare este în mod necesar limitat de aceste norme ».

[3] V. V. Vinogradov, Însemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin pentru desvoltarea lingvisticii sovietice, în Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin, Bucureşti, 1953, p. 28.

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

Din acest punct de vedere, i se pune istoricului limbii literare o proble deosebit de interesantă: determinarea modului în care e redat, la un anu moment, un *conţinut nou* prin mijloacele de exprimare de care dispune lim literară din epoca respectivă.

Poziţia pe care o adoptă, în cursul istoriei limbii, diverşi oameni de cultu (în special scriitorii) cu privire la rezolvarea acestei probleme — nu num pe plan practic, ci şi pe plan teoretic — e deosebit de instructivă. Atitudin pe care o iau aceştia în desbaterea problemei, sugestiile şi propunerile pe ca le oferă merită toată atenţia şi trebuie urmărite în mod critic.

★

Să ilustrăm, pentru o mai bună înţelegere, afirmaţiile de mai sus, re rindu-ne la limba română literară.

În secolul al XVI-lea, limba literară se reducea la limba traducerilor bis riceşti şi la limba actelor, a scrisorilor particulare sau oficiale. Este o limbă mai ales atunci când este vorba de traduceri — cu imitaţii de construcţii d slavă, cu vocabular sărac şi cu pronunţate divergenţe dialectale. Istoric limbii literare reţine doar faptul că din această epocă datează primele tex de limbă românească şi că, în acest secol, Coresi, prin activitatea sa, pune baza limbii literare graiul din Nordul Munteniei şi din Sudul Transilvani

Dacă ne referim la secolele următoare (al XVII-lea şi al XVIII-le trebuie să extindem conţinutul noţiunii de limbă literară; apar genuri n (genul istoric, texte juridice, scrieri cu caracter oratoric şi filosofic), ap primele manifestări ale literaturii artistice în proză şi în versuri, arta descrie şi a povestirii se desvoltă şi capătă un loc mai însemnat în literatura vrem imba română devine limba oficială a bisericii şi a cancelariei.

Se constată o desprindere treptată a limbii literare de influenţa limb textelor bisericeşti şi o apropiere de limba vie a poporului. Procesul acesta es în legătură cu schimbările din viaţa societăţii româneşti din epoca re pectivă, a căror urmare, între altele, este laicizarea culturii. E drept că limb cronicilor, de exemplu, prezintă unele elemente arhaice din limba cărţil bisericeşti, dar autorii cronicilor nu mai urmează în mod fidel originale slav şi unii dintre ei — Neculce mai ales — îmbogăţesc limba literară cu element din graiul viu al poporului.

Apariţia, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi la începutul seco lului al XIX-lea, a unor manuale şi a unor cărţi tehnice îmbogăţeşte limba lite rară cu o serie de neologisme legate de desvoltarea producţiei, a culturii şi ştiinţei; apar termeni tehnici în matematică, geografie, gramatică etc. Începe să se desvolte stilul ştiinţific (Cantemir deschisese calea în această direcţie încercând la începutul secolului al XVIII-lea să creeze un stil ştiinţific şi să introducă o terminologie ştiinţifică şi filosofică).

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

Desvoltarea societăţii româneşti, înfiinţarea învăţământului, a presei, a teatrului în prima şi — mai ales — în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea contribuie la lărgirea funcţiunilor limbii literare. După ce în secolele anterioare limba română reuşise să devină limba oficială a bisericii şi a cancelariei, în prima jumătate a secolului al XIX-lea ea cucereşte un nou domeniu, acela al învăţământului: încep să se predea diferite discipline în limba română şi, fapt remarcabil, limba română devine ea însăşi obiect de predare. Nu e necesar să demonstrăm importanţa pe care o are pentru evoluţia limbii literare desvoltarea învăţământului în limba naţională. Şcoala contribuie la înmulţirea numărului ştiutorilor de carte, la crearea unui public cititor; ea, alături de tânăra presă românească — care ia naştere, ca şi teatrul românesc, în aceeaşi epocă—, este unul dintre factorii cei mai activi în răspândirea şi impunerea normelor limbii literare.

De asemenea, secolul al XIX-lea este secolul marilor noştri clasici: în a doua jumătate a lui, literatura artistică ia o deosebită desvoltare, şi faptul acesta contribuie, desigur, la îmbogăţirea şi la perfecţionarea limbii literare. E suficient să amintim aici pe Eminescu, care, pornind dela izvoarele vii ale graiului popular, a reuşit că creeze un mijloc de exprimare artistică de o muzicalitate şi de o armonie neîntâlnită până la el, ceea ce face, cu drept cuvânt, să fie considerat făuritorul limbii noastre poetice.

În desvoltarea limbii literare, secolul al XIX-lea are o însemnătate deosebită. Problemele privind căile de desvoltare a limbii literare şi a bazelor ei capătă, în această epocă, o amploare deosebită.

Reprezentanţii diverselor curente reacţionare (latinist propriu zis, italienizant al lui Eliade etc.) încearcă să împiedice desvoltarea normală a limbii literare, să o transforme într'un jargon; scriitorii progresişti iau atitudine fermă faţă de aceştia şi preconizează crearea unei literaturi naţionale, adică a unei literaturi cu un conţinut izvorît din realităţile noastre şi exprimată într'o limbă literară creată pe baza limbii vii a poporului.

În secolul al XIX-lea au fost rezolvate problemele fundamentale ale evoluţiei limbii literare: în această perioadă se îmbogăţesc şi se desvoltă diversele stiluri ale limbii literare (limba şi stilul ştiinţific, limba şi stilul publicistic, limba şi stilurile literaturii artistice); în această epocă se fac încercări de codificare a limbii literare şi se petrece procesul de formare a normelor unice ale limbii literare. În secolul al XIX-lea putem spune că s'a constituit, propriu zis, limba română literară, în forma pe care o cunoaştem azi.

În perioada actuală, în condiţiile construirii socialismului şi ale desfăşurării revoluţiei culturale, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, limba literară se desvoltă din ce în ce mai mult pe baza limbii populare. Scriitorii fac apel îndeosebi la bogăţia şi la expresivitatea vorbirii populare, ei prelucrează artistic limba vorbită a poporului; în acelaşi timp, limba literară se răspândeşte

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

tot mai adânc în masele populare, ea se impune tot mai mult, tinzând să s identifice cu limba națională unică, dar deosebindu-se de aceasta prin caracteru ei normativ mai accentuat.

★

O particularitate a limbii literare, care o deosebește de celelalte varietăț ale limbii naționale unice, constă în aceea că toți cei care o folosesc — ma ales în forma ei scrisă — trebuie să țină seama de o serie de « norme » unanim recunoscute și acceptate. B. V. Tomașevski insistă în mod deosebit asupr « obligativității generale » a normelor limbii literare, în opoziție cu sistemu mai puțin exigent al normelor din vorbirea obișnuită[1].

Spre deosebire de dialecte sau de graiuri, utilizarea limbii literare presu pune o « selecție » mai atentă a mijloacelor de exprimare: în limba literară alegerea și întrebuințarea cuvintelor, a formelor gramaticale și a construcțiilo sintactice sunt condiționate de cerințele « normelor » amintite mai sus.

Numai astfel limba literară poate dobândi o anumită unitate și stabili tate, numai în felul acesta ea poate corespunde multiplelor și variatelor funcțiun pe care le îndeplinește, devenind într'adevăr un mijloc perfect de comunicare un instrument de exprimare clară și precisă a ideilor.

În principiu, toți cei care folosesc în exprimare limba literară au tendință de a se conforma întocmai exigențelor normelor ei; în practică însă, cei c utilizează limba literară se abat, uneori, dela aceste norme, cu atât mai mul cu cât nu întotdeauna norma apare neîndoielnică, în sensul că există cazur în care ea nu poate fi stabilită în mod cu totul precis.

Care sunt criteriile pentru determinarea normelor de a căror exigență trebui să țină seama toți cei ce folosesc limba literară, cum se explică abaterile dela ele și în ce aspecte ale limbii literare se manifestă mai des aceste abateri?

Crearea normelor limbii literare nu s'a făcut la întâmplare. Ea a fost condiționată de întregul proces istoric de desvoltare al limbii, în strânsă legătură cu acela al societății.

În procesul de elaborare a normelor limbii literare, primul loc îl ocupă literatura[2], deoarece desvoltarea limbii literare e în strânsă legătură cu desvoltarea generală a literaturii.

Normele limbii literare nu pot fi deduse numai din materialul limbii, făcând abstracție de mediul social în care e folosită, ca mijloc de comunicare, limba respectivă. Normele lingvistice se pot determina luând în considerare și factorul social[3]; pentru ca un fapt de limbă să fie « corect », e necesar ca el

[1] Cf. B. V. Tomașevski, Limba și literatura, în Problemele științei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, București, 1952, p. 235.

[2] Ibidem.

[3] Cf. A. N. Gvozdev, Studii asupra stilisticii limbii ruse, Moscova, 1952, p. 6.

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

să se conformeze, să corespundă unor anumite norme, care să fie unanim recunoscute şi acceptate de colectivitate. În aceasta constă de altfel semnificaţia socială a normelor limbii în general şi a normelor limbii literare în special.

Aplicând tezele lui G. M. Malencov despre caracterul tipic al unor fenomene[1] la problema normelor limbii literare, V. V. Vinogradov arată că normele lingvistice sunt « fenomene tipice », cu precizarea că ele reprezintă « rezultatul legilor social-istorice de desvoltare a limbii în conformitate cu legile ei interne şi că, totodată, ele sunt rezultatul recunoaşterii acestor legi de către societate »[2].

În ce raport se găsesc normele limbii literare faţă de normele limbii naţionale unice? Desvoltarea limbii literare e legată de aceea a limbii naţionale unice. « Toate limbile naţionale — precizează A. S. Cikobava — sunt limbi literare; dar nu toate limbile literare sunt limbi naţionale... Adesea limbile literare apar cu mult înainte de apariţia naţiunilor »[3]. Acesta e, de pildă, şi cazul limbii române literare, care a apărut înainte de a se putea vorbi despre naţiunea română.

Se ştie că elementele de bază pentru formarea naţiunii nu apar în acelaşi timp: « elementele naţiunii — limba, teritoriul, comunitatea culturală etc. — nu au căzut din cer, ci s'au creat treptat încă în perioada precapitalistă »[4].

În epoca constituirii naţiunilor şi a limbilor naţionale se accentuează caracterul *unitar* al limbii literare, se formează *limba literară unică*. « Pe de o parte, limba literară unică e produsul procesului îndelungat al formării normei lingvistice naţionale, pe de altă parte — un instrument eficient în realizarea comunităţii de limbă, care constituie o condiţie neapărată pentru unirea oamenilor într'o naţiune »[5].

Apare deci limpede, în primul rând, însemnătatea deosebită pe care o are limba literară în desvoltarea fiecărei naţiuni; în al doilea rând, se precizează modul de elaborare a normelor limbii literare. Limba literară reprezintă rezultatul unei îndelungate tradiţii culturale şi e totodată purtătoarea în mase a problemelor celor mai complexe şi mai variate ale culturii. Limba literară înregistrează normele lingvistice ale limbii naţionale unice: « Tocmai în limba literară se fixează cu cea mai mare claritate, perfecţiune şi precizie normele

---

[1] Cf. G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, Bucureşti, 1952, p. 83.

[2] V. V. Vinogradov, Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin : Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. şi Hotărîrile Congresului al XIX-lea al P.C.U.S., în « Voprosî iazîkoznaniia » nr. 1, 1953, p. 17.

[3] A. S. Cikobava, Introducere în lingvistică, Moscova, 1952, p. 116.

[4] I. V. Stalin, Opere,, v. 11, Ed. P.M.R., 1951 p. 369.

[5] G. V. Stepanov, Despre stilul literaturii artistice, în « Voprosî iazîkoznaniia » nr. 5, 1952, p. 23.

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

lingvistice ale întregii naţiuni »[1]; în acelaşi timp — şi aici e un aparent paradox — limba literară, date fiind variatele şi multiplele funcţiuni pe care le îndeplineşte, este aceea care consacră, care impune în masele largi normele limbii naţionale unice.

Tendinţa de realizare a unităţii şi stabilităţii limbii literare se vădeşte mai ales în aspectul ei scris; în exprimarea orală se constată — şi se admit chiar — unele abateri.

Între factorii care explică abaterile dela ceea ce e considerat la un moment dat « corect », cel mai important e modul în care se petrec schimbările în desvoltarea istorică a limbii, în general. Ne referim la teza stalinistă cu privire la trecerea dela o stare calitativă a limbii la o altă stare calitativă «... pe calea acumulării treptate şi îndelungate a elementelor noii calităţi, a noii structuri a limbii, pe calea dispariţiei treptate a elementelor calităţii vechi »[2].

Acesta este factorul principal dela care trebuie să pornim pentru a explica apariţia şi coexistenţa diverselor forme paralele din limba literară (cf. în limba română, cu titlu de exemplu, formele mai vechi, iotacizate: *văz, să vază, auz, să audă, ţiu, să ţie* etc., alături de formele mai noi, analogice: *văd, să vadă, aud, să audă, ţin, să ţină).*

Iată de ce « norma lingvistică » nu poate fi determinată dacă nu se ţine seama de « lupta dintre ce e nou şi vechi în limbă », dacă nu se ia în considerare « caracterul stabil al structurii gramaticale şi dinamica desvoltării limbii »; noţiunea de normă lingvistică « poate fi înţeleasă numai pe fondul larg al raporturilor dintre limba comună întregului popor pe de o parte — în varietatea funcţiunilor şi a manifestărilor ei sociale — şi jargoanele sociale, argoul şi dialectele teritoriale pe de altă parte, [ea poate fi înţeleasă] numai în cadrul descrierii principalelor tipuri ale diferitelor aspecte funcţionale ale limbii literare, ca formă superioară, prelucrată, a limbii naţionale a întregului popor »[3].

★

Care sunt căile de desvoltare şi de îmbogăţire a limbii literare? Lingviştii sovietici subliniază că sursa principală — din acest punct de vedere — e activitatea creatoare în limbă a poporului.

Adevăratele valori ale limbii literare se creează pe baza materialului limbii întregului popor. Marii creatori au fost întotdeauna conştienţi de acest adevăr

[1] G. V. Stepanov, op. cit., p. 23

[2] I. V. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii, Editura pentru literatură politică, 1953, p. 25.

[3] V. V. Vinogradov, Dare de seamă despre A. N. Gvozdev, Studii asupra stilisticii limbii ruse, în « Voprosî iazîkoznaniia » nr. 6, 1952, p. 136 şi urm.

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

fundamental. Dacă ne referim, de pildă, la scriitorii noştri, găsim mărturii categorice în acest sens. Eminescu, de exemplu, în « Notiţe bibliografice » (« Timpul », 1880) arată că « ... o adevărată literatură trainică, care să ne placă şi să fie originală şi pentru alţii, nu se poate întemeia decât pe graiul viu al poporului nostru ».

M. Sadoveanu menţionează şi el că « ... n'au adus ... lucrări ale noastre şi de valoare decât acei care au avut în vedere elementul statornic al neamului nostru, poporul cu limba lui »[1].

Scriitorii utilizează cu măiestrie resursele inepuizabile ale limbii populare şi, printr'o muncă grea, de migală — să ne gândim de pildă la creaţia poetică a lui Eminescu —, reuşesc să mărească posibilităţile de exprimare ale limbii, îmbogăţesc tezaurul limbii literare, contribuind astfel la desvoltarea şi la perfecţionarea ei. Limba literară — şi în special limba literaturii artistice — este aşa dar limba poporului prelucrată de artişti; pornind dela această constatare, se desprind indicaţii metodologice deosebit de importante atât pentru istoricul limbii literare, cât şi pentru criticul literar. În primul rând, însemnătatea fiecărui scriitor în istoria limbii literare este determinată de contribuţia adusă de el la valorificarea artistică a comorilor limbii întregului popor[2]; în al doilea rând, limba unei opere literare nu poate fi înţeleasă şi apreciată decât în perspectiva limbii întregului popor[3].

Limba literară aşa cum o cunoaştem astăzi este rezultatul strădaniilor neîntrerupte a nenumăraţi mânuitori ai condeiului. Manuscrisele marilor scriitori ne arată efortul depus de aceştia în elaborarea stilului în care şi-au redactat operele, munca lor uriaşă pentru a găsi termenul propriu care să expună cât mai precis şi mai expresiv ideea. Variantele « Luceafărului » lui Eminescu, de pildă, ilustrează efortul poetului în căutarea cuvântului care « să exprime adevărul ». Pentru a ajunge la versul « O prea frumoasă fată », Eminescu a încercat diverse formulări: « o luminoasă fată », « fecioară prea curată », « o pasere de fată », « un giuvaer de fată », « un ghiocel de fată », « o dalie de fată », « un vlăstărel de fată », « o mult frumoasă fată », « un grangure de fată », « un soiu frumos de fată », până a găsit expresia care să redea în modul cel mai precis şi mai simplu ideea.

În lumina acestor constatări, iată cum defineşte profesorul sovietic A. I. Reviakin contribuţia scriitorilor la desvoltarea limbii literare: « Scriitorii şlefuiesc cât se poate de fin pietrele preţioase ale limbii populare. Munca uriaşă a poporului creator al limbii este completată prin munca —

---

[1] M. Sadoveanu, Poezia populară (discurs de recepţie la Academia română) Bucureşti, 1923, p. 9.

[2] Cf. A. I. Efimov, Despre studiul limbii operelor artistice, Moscova, 1952, p. 126.

[3] Cf. V. V. Vinogradov, Însemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin pentru desvoltarea lingvisticii sovietice, în Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin, p. 28.

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)

asemenea aceleia depuse într'o lucrare în filigran — a maeştrilor cuvântului poetic »[1].

★

Ne-am oprit numai asupra câtorva din problemele limbii literare, desbătute în ultimele cercetări ale învăţaţilor sovietici. Unele dintre aceste probleme le-am discutat pe larg, iar altele au fost numai schiţate sau amintite în trecere.

Adâncind tezele staliniste cu privire la studiul limbii în general, lingviştii sovietici precizează problemele fundamentale legate de cercetarea ştiinţifică a limbii literare.

Lucrările savanţilor sovietici referitoare la limba literară oferă un fundament trainic pentru studiul ştiinţific, materialist al acestui aspect al limbii naţionale; ele constituie un ajutor şi un îndreptar preţios pentru toţi aceia care se ocupă cu problemele limbii literare.

[1] A. I. Reviakin, Limba ca element al stilului literar artistic, în « Literatura v şkole » nr. 3, 1951, p. 1

BDD-A10193 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:38 UTC)